

משחק המחניים המעורב

מגיש: ד"ר איציק רם

הקדמה: משחק המחניים המעורב הוא משחק המשוחק על בסיס משחק המחניים הגדול במספר שינויי כללים, ההופכים אותו למשחק פעיל יותר ויעיל יותר באשר לאפשרויות המיצוי של תכליות חינוכיות, החל משיפור המסירה וזריקת הכדור בהקשרים של משחק, עבור לשיפור הזריזות, טיפוח היכולת לקבל החלטות תחת לחץ של פעילות מהירה, טיפוח התפיסה המרחבית ושיפור אומץ הלב וגמור בנקודה החשובה מכול: השגת תכלית חברתית של חינוך משותף בנים – בנות למטרה של פיתוח הסובלנות בקרב הילדים המשחקים. משחק זה עשוי, כמובן, לשמש גם כאמצעי לחינוך לשיתוף פעולה בתוך כול קבוצה הטרוגנית אחרת.

הכללים: הכדור המשמש במשחק הוא כדור רך, כשבכול מקרה יש לכוונו אל פלג הגוף התחתון, הגם שפגיעה מקרית בחלק העליון מותרת אף היא. בבית הספר היסודי כדאי לשחק עם כדור ספוג, אבל בחטיבת הביניים ומעלה מומלץ לשחק עם כדור עף קל שפגיעתו כמעט שאינה מכאיבה ומאידך גיסא הנעתו מהירה יותר.

גודל המגרש הרצוי הוא כגודלו של מגרש הכדורעף (9X9 מ') כולל סימון של קו שלושת המטרים. במרכז המגרש במשיק לקו שלושת המטרים ישורטט בכול אחד משני צידי המגרש מעגל בקוטר של מעגלי מגרש הכדורסל ועל קו האמצע תמתח רשת כדורעף במתכונת הרשת במשחק הטניס. בין שני הקצוות העליונים של שני העמודים שאליהם מתחברת הרשת ימתח גומי. זריקת הכדור מצד לצד תותר אך ורק דרך החלל הנוצר בין הרשת לגומי (הסיבה לכך היא הצורך בשמירה על קצב משחק מהיר על ידי מניעת האפשרות למסירות קשתיות ארוכות ואיטיות).

כול קבוצה מונה ארבעה עשר שחקנים, שבעה בנים ושבע בנות (ארבעה עשר הוא מספר אופטימאלי למשחק, אבל הוא, כמובן, מספר שניתן להתאמה על פי צרכי הכיתה הלומדת). בכול קבוצה יש שני בעלי תפקידים **קבועים**, הנשארים בתפקידם עד תום המערכה (בשונה מן הכלל הנוהג במשחק המחניים הגדול): עשרה שחקני שדה וארבעה שחקני חוץ (הקרויים בשפת משחק המחניים הגדול "שבויים מדומים"). קבוצת שחקני החוץ מונה שני בנים ושתי בנות והיא מאורגנת באופן הבא: שני בנים ובת אחת ניצבים מעבר לקווי מחצית המגרש מול שטחה של הקבוצה היריבה (במתכונת "השבויים המדומים" של משחק המחניים הגדול). הם רשאים לנוע ולשחק באופן חופשי בכול מקום ובלבד שלא יכנסו לתוך שטחו של המגרש (שוב כמו במשחק המחניים הגדול). בת נוספת ניצבת בתוך העיגול המשורטט בלב חלקת המגרש של הקבוצה היריבה. היא מקבלת, מוסרת וזורקת כדורים מתוך השטח הסגור הזה ואסור לה לצאת מתוכו. במקביל לשחקני הקבוצה היריבה אסור להיכנס לשטח העיגול, שבתוכו ניצבת ה"שבוייה המדומה". שחקני החוץ משמשים, כאמור, בתפקידם מתחילת המערכה ועד תומה. הם אינם מתחלפים ואין מתווספים אליהם שחקנים חדשים במהלך המערכה.

המשחק משוחק על פי עקרון של זמן (מומלץ על רבע שעה למערכה) ולמנצחת מוכרזת הקבוצה, אשר זוכה במספר רב יותר של נקודות (כללים אלה שונים בפירוש מן הכללים הנהוגים במשחק המחננים הגדול). כול פגיעת כדור בשחקן יריב זכר מזכה בנקודה אחת וכול פגיעת כדור בשחקנית יריבה מזכה בשתי נקודות (עקרון ההפליה המתקנת). קיימת, כמובן, גם האפשרות להכריז מראש על מספר נקודות מסוים, שצבירתו מסיימת מערכה. למשל, צבירת חמש עשרה נקודות נקבעת כניצחון במערכה. במקרה של בחירה בדרך זו לניהול המישחק יש להחליט מראש גם על משך השהייה מחוץ לגבולות המגרש לאחר היפגעות. מספר הדקות המומלץ הוא שלוש לכול היותר.

מי שנפגע על ידי הכדור עוזב את גבולות המגרש לפרק זמן מוגבל, שלאחריו מותרת שיבתו אל שדה המשחק. ההרחקה היא עד תום זמנה של חמישית המערכה המשוחקת. כלומר, אם הוחלט על מערכה בת חמש עשרה דקות, יודיע מנהל המשחק כול שלוש דקות על תומה של חמישית מערכה, וכול הממתינים מחוץ לגבולות המגרש רשאים אז לשוב ולשחק, גם אם הם חיכו רק שניות אחדות מחוץ לקווי המגרש (עובדה שפירושה הוא, שהם הורחקו זמן קצר בלבד לפני תום מועד חמישית המשחק). קיימת אפשרות נוספת בנושא ההרחקות והיא שכול שחקן מורחק ישוב אל שדה המשחק מיד עם יציאתו של השחקן הבא ובלבד שהוא בן מינו, כך שלעולם יוכלו להיות מחוץ לגבולות המגרש בו-זמנית לא יותר מאשר שני שחקנים: בן אחד ובת אחת.

הכלל החשוב והמרכזי במשחק קובע, כי לפגיעה תקפה תחשב רק פגיעה שמקורה בבן אותו המין. כלל זה משמעו הוא, כי רק בן רשאי לפגוע בבן ורק בת רשאית לפגוע בבת. עובדה זו הופכת את המשחק לפעילות שיתופית מן המעלה הראשונה, כשבני שני המינים מגוננים באופן אקטיבי אחד על השני, תוך שהם מחליפים תפקידים ומקומות באופן תדיר על פי מינו של האוחז בכדור בקבוצה היריבה וזאת כדי להגן על עמיתו או אם מדובר בבת על עמיתה לקבוצה. על פי רוב ובאופן טבעי מתארגנת הקבוצה בזוגות ממש מרגע תחילת המשחק וזאת כדי ליצור אפשרויות מיסוך הדדיים. אם בן פגע בבת, הפגיעה אינה נחשבת (ואותו דבר להיפך) ואם כתוצאה מזריקתו נשאר הכדור בתוך תחומי המגרש של הקבוצה המותקפת, הרי הוא עובר לרשות חבריה. מותר לנוע באחיזת הכדור באופן חופשי ובלבד שהתנועה והמסירות לא יארכו יותר מחמש שניות עד לזריקת הכדור. משמע, מותר לקבוצה לאחוז בכדור במשך חמש שניות בלבד, כך שעל החלפת המסירות והזריקות להתבצע במהירות גבוהה יחסית (כלל זה אוכף חשיבה מהירה וקבלת החלטות תחת לחץ ויש להכלילו במסגרת הכללים המחייבים בהדרגה בעת לימוד המשחק). אם הקבוצה חורגת מן הזמן המותר מועבר הכדור לרשות הקבוצה היריבה.

בהקשר הזה, בגיל הצעיר יש לאכוף כלל מעט שונה ולפיו על האוחז בכדור להיפטר ממנו בין שעל ידי מסירה ובין שעל ידי זריקה בתוך שלוש שניות מרגע תפיסתו את הכדור; ואין לאכוף את הכלל, המחייב את הקבוצה כולה להיפטר מן הכדור בתוך חמש שניות מרגע ההשתלטות עליו.

לשחקני השדה מותר אף הם לנוע עם הכדור ביד, אבל אסור להם להיכנס איתו לתוך אזור שלושת המטרים ומשם להטילו בשחקן יריב. אבל, אם הכדור נתפס על ידם מלכתחילה בתוך האזור הזה, אזי כן מותרת הטלתו מתוך האזור, אלא שכאמור, אסור להיכנס עמו בתנועה אל תוך תחום שלושת המטרים הקרובים לרשת ואז להטילו בשחקן יריב. כן מותר לנוע עם הכדור באופן חופשי אל תוך

האזור המדובר ולמסור אותו לאחד מנציגי החוץ (ה"שבויים המדומים") של הקבוצה בעברו האחר של המגרש.

הרשת נועדה לשתי תכליות: מחד גיסא היא מאפשרת מעבר תדיר במיוחד של הכדור מקבוצה לקבוצה ובכך היא משפרת את שוויון הסיכויים של שתי הקבוצות במשחק ומאידך גיסא היא אוכפת על המשתתפים קבלת החלטות מורכבת יותר מתוך הכורח לשקלל יותר נתונים אגב החשיבה והפקתה התנועתית, שכן לשחקני היריב יש אפשרות להתכופף ולקבל ממנה הגנה שעה שהכדור נזרק מכיוון חלקת המגרש שממול.

הערה להקלת השיפוט: בכיתות מאד מאוכלסות יקשה על המורה לשפוט את המשחק ובו זמנית גם לשמש כסופר נקודות. טעויות ספירה ייווצרו לעיתים קרובות והן עלולות ליצור התמרמרות בקרב המשחקים ובצדק. כדי למנוע זאת מוצע, כי המורה לא ימנה כול נקודה ונקודה בעקבות פגיעת הכדור, אלא יוודא באופן אסרטיבי, כי כול מי שנפגע מן הכדור אכן ייצא מתחומי המגרש וישב בצד על הספסל למלוא משך הזמן המוקצב לכך. בסיום הזמן המוקצב לסבוב (1.5 – 2 דק' בהתאם לגודל הקבוצה המשחקת) ולפני החזרת השחקנים המורחקים אל שדה המגרש, ימנה המורה את היושבים בצד ויעדכן בקול את תוצאת המשחק הזמנית.

